

EL MÉTODE DURANDIÀ.

L'ESTRUCTURALISME FIGURATIU DE GILBERT DURAND.

Em sumo als agraïments expressats per l'Emili. Amb la meua intervenció voldria aportar un esbós de les teories durandianes que, per manca de temps, ha de ser molt dens i esquemàtic, i per això us demano disculpes per endavant.

En 1960 Gilbert Durand va assentar les bases epistemològiques de l'estructuralisme figuratiu a *Las estructuras antropológicas de l'imaginari*. En aquest llibre desenvolupa aquesta nova disciplina gnoseològica, aportant els seus múltiples referents teòrics, molts vinculats amb el Cercle d'Eranos, al que va assistir convidat per Henry Corbin. Les seves conferències estàn publicades en castellà en una edició molt acurada i personal del mestre Alain Verjat, amb el títol *La crisis espiritual en Occidente. Las conferencias de Eranos* i que aprofito per recomanar. Alain Verjat va ser la persona que va difondre a casa nostra les teories durandianes. La nostra passió per la matèria es va sustentar al seu magisteri rigorós i a la seva amistat inoblidable. Alain Verjat ens va ensenyar que a les *Structures*, Durand classifica qualsevol manifestació de l'imaginari humà (és a dir, qualsevol imatge) sota dos grans conjunts que ell denomina els dos règims de la imatge, a saber, el diürn i el nocturn. La taxonomia de les imatges es resumeix al quadre titulat: CLASIFICACIÓ ISOTÒPICA DE LES IMATGES.

Els símbols que fem servir no són exclusivament un producte del context social i cultural, sinó que dimanen de la naturalesa humana, tant de la psique com de la biologia mateixa; Durand diu que hi ha una gènesi recíproca “que oscil·la entre el gest pulsional i l'entorn material i social, i viceversa” (2005: 44).

Durand assumeix que el principi de l'angoixa humana prové de la inquietud que genera en nosaltres el temps devorador (Verjat, 2011: 17), desassossec que es redimeix gràcies a la recuperació de la unitat perduda (Verjat, 2011: 21) que només trobem mitjançant l'accés a la dimensió simbòlica. Segons el professor Alain Verjat, la funció principal del símbol és la de revelar un sentit secret, ser epifania del misteri (Verjat, 2011: 24). Símbol deriva del grec *symbolon* i vol dir “reunió d'allò que es va separar”, igual que el *religio* llatí o el *ioga* sànscrit), ens rehabilita amb la unitat, al marc que visquem, d'una disgregació etimològicament “diabòlica”, desintegradora.

Durand associa els símbols dins dels tres *reflexos dominants* o categories motivadores (2005: 41)—posició, nutrició i sexe (Durand, 1992: 47-49)— que responen a

cadascuna motivació antropològica. Així al règim Diürn s'inscriu el reflex de posició; mentre que el Nocturn abasta el reflex de nutrició i el sexual.

Integrat per les estructures Esquizomorfes o Heroiques desenvolupades a partir de la diferenciació i la posició de verticalització ascendent, al règim diürn corresponen totes les nocions d'antítesi, dualisme exacerbat i polarització produïdes per a expressar l'angoixa davant les tenebres del temps i de la mort.

El règim nocturn es caracteritza bàsicament pel seu caràcter *eufemístic*, en contraposició al diürn, que era *antitètic*. Dins d'aquest règim Durand advertí dues tendències (Durand, 1992: 59). El gest digestiu governa els principis d'analogia, d'integració, d'encastament i de continent / contingut. Durand anomenà aquestes estructures com a Místiques o Antifràstiques (que deriva del grec "antífrasi", dir el contrari). Al gest sexual o *rítmic*, trobem valors relacionats amb la unió i la repetició, per tant també amb la reproducció i el progrés. Durand va anomenar aquestes estructures Sintètiques o Dramàtiques.

LA MITODOLOGIA: DE LA MITOCRÍTICA AL MITOANÀLISI.

Però Gilbert Durand no només va estructurar l'imaginari humà, sinó que també va enunciar una metodologia hermenèutica. El seu mètode resulta idoni per la interpretació de l'obra d'art i també per a assolir un estudi crític eficaç de la dimensió sociohistòrica: és la mitodologia, que pretén aconseguir un enfocament global del veritable objecte d'estudi, l' *anthropos*. Gilbert Durand concep, doncs, la seva proposta com una *summa* de les disciplines que concerneixen l'estudi global de la Ciència de l'Home, inaugurant una nova etapa caracteritzada per la seva preparació per a un "nou esperit antropològic" transversal, concebut i reconsiderant com *homo symbolicus* al *homo sapiens* (Wunenburger, 2008: 21).

La mitodologia engloba dues disciplines: la mitocrítica i el mitoanàlisi. La mitocrítica es va concebre com a mètode analític de textos literaris, tot i que la seva solvència es demostra a l'examinar altres manifestacions artístiques, com una pel·lícula o una òpera (Périer, 2011) o un videojoc (Albarrán, 2020). La particularitat de la mitocrítica és que accedeix a l'estudi i anàlisi de l'obra com si es tractés d'un mite. Lamentablement la mitocrítica es confon moltes vegades amb un exercici de comparativisme, que desvirtua el concepte metodològic durandià. Durand encunya el

terme “mitocrítica” inspirat per la psicocrítica de Mauron, (Verjat, 2011: 21) i “mitoanàlisi” a partir del psicoanàlisi.

La mitoanàlisi consisteix més que en una ampliació, en un lliscament des de la mitocrítica –un *glissement*– des d’una dimensió textual a una dimensió sociocultural, contextual.

Per terminar, hem d’insistir que Gilbert Durand es desmarca de tots els seus predecessors a l’integrar tota la psique dins de la funció simbòlica (Buse 2019, 180). Alain Verjat (2011: 27) va afirmar que tota la reflexió de Durand es cenneix al camp de la antropologia del símbol i del mite, fins i tot quan parla de literatura, art, música, masoneria o religions.

Moltes gràcies per la vostra atenció.